

Çankırı Karatekin Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi

<https://dergipark.org.tr/pub/jiss>

Türkiye’de Bireylerin Yaşam Memnuniyetinin Sosyoekonomik Faktörler Kapsamında Mekânsal Analizi

Özlem Dündar* 0000-0002-3091-1433
0002-3542-5493

Yavuz Kağan Yasım** 0000-
0002-3542-5493

Öz

Amaç: İktisat biliminin temel argümanlarından biri, kaynakların kıt, ihtiyaçların ise sınırsız olmasıdır. Genel olarak bireylerin yaşamdan beklentilerinin yüksek olabileceği düşünülse de fizyolojik, güvenlik gibi en temel ihtiyaçlarının karşılanması dahi bireylerin yaşam memnuniyet düzeylerini arttırabilmektedir. Bir ülkede sınır komşusu olan bölgelerin sosyoekonomik yapısı benzerlik gösterdiğinden bir bölgede yaşam memnuniyet düzeyindeki değişme, bu bölgeye sınır komşusu olan bölgelerde aynı yönde değişme oluşturmaktadır. Bu kapsamda çalışmada bireylerin yaşam memnuniyet düzeyinin Türkiye’nin 26 alt bölgesinin (ikinci düzey Türkiye İstatistik Bölge Birimleri Sınıflandırması -İBBS-) sınır komşu olan bölgelerinde yayılım gösterip göstermediği ve bireylerin yaşam memnuniyetini etkileyen faktörlerin mekânsal veri analiziyle belirlenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem: Çalışmada Türkiye’nin 26 alt bölgesinde bireylerin yaşam memnuniyet düzeylerinin mekânsal bağımlılığı, 2013 yılı için mekânsal veri analiziyle araştırılmıştır. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yayınlanan yaşam memnuniyeti anketi, il düzeyinde sadece 2013 yılında yapılmıştır. Bu nedenle analiz 2013 yılı için gerçekleştirilmiştir. Analizde yer alan değişkenler için 2013 yılı TÜİK ve Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) verileri kullanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre mekânsal regresyon modellerinden mekânsal otonom regresif model çalışma için en uygun model olarak belirlenmiştir.

Bulgular: SAR model sonucuna göre bireylerin yaşam memnuniyet düzeyi sınır komşusu bölgeler arasında yayılım göstermektedir. Bireylerin yaşam memnuniyet düzeyini ortalama günlük kazanç ve bölgenin aldığı iç göç pozitif yönde etkilerken; işsizlik oranı, yükseköğretim ve fakülte mezunları, malvarlığına karşı işlenen suçlara ve şiddet suçları negatif yönde etkilemektedir. Yine SAR model sonucuna göre, kişi başına gayri safi yurt içi hasıla ve tüketici fiyat endeksinin bireylerin yaşam memnuniyet düzeyine etkisi bulunmamaktadır.

Sonuç: Bir ülkede bireylerin yaşam memnuniyet düzeyinin yüksek olması, ülkenin sosyoekonomik yönden gelişmişliğinin bir göstergesi olduğu kabul edilebilir. Bu nedenle bireylerin yaşam memnuniyetini etkileyen sosyoekonomik faktörlerin belirlenmesi önem arz

* Dr. Öğr. Üyesi, Hitit Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve End. İlişk. Bölümü, ozlemdundar@hitit.edu.tr

** Doç. Dr., Hitit Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve End. İlişk. Bölümü; yavuzkaganyasim@hitit.edu.tr

etmektedir. Bir ülkede bireylerin yaşam memnuniyet düzeyinin sınır komşu olan bölgelerde yayılım göstermesi ise, bölgeler arasında sosyoekonomik yönden farklılıkların giderilmesinin önemini ortaya koymaktadır.

Özgünlük: Konuyla ilgili yapılmış çalışmalarda analiz yöntemi olarak çoğunlukla lojit ve probit modeller ve sabit etkili panel veri modelleri kullanılmıştır. Mekânsal veri analiz yöntemi uygulayan çalışmalara rastlanmamıştır. Yine analizde suç türleri ve bölgelerin aldığı göç oranına bağımsız değişkenler olarak yer veren Türkiye için yapılmış çalışmalara rastlanmamıştır. Bu nedenlerle çalışmanın özgünlük oluşturduğu düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Bireylerin yaşam memnuniyet düzeyi, sosyoekonomik faktörler, mekânsal veri analizi, mekânsal otoregresif model.

ISSN: 1309-3738

e-ISSN: 2791-9374

Çankırı Karatekin University Journal of Institute of Social Sciences

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/jiss>

Spatial Analysis of Individuals Life Satisfaction in Turkey Within the Context of Socioeconomic Factors

Özlem Dündar* 0000-0002-3542-5493 Yavuz Kağan Yasım** 0000-0002-3542-5493

Abstract

Purpose: One of the main arguments of economics is that resources are scarce and needs are unlimited. Although it is thought that individuals may have high expectations from life in general, even meeting the most basic needs such as physiological and safety can increase the level of life satisfaction of individuals. Since the socioeconomic structure of the border neighboring regions in a country is similar, a change in the level of life satisfaction in a region will create a change in the same direction in the border neighboring regions in this region. In this context, it is aimed to determine whether the life satisfaction level of individuals spreads in the border neighboring regions of 26 sub-regions of Turkey (second level Turkey Nomenclature of Units For Territorial Statistic -NUTS-) and the socioeconomic factors affecting the life satisfaction of individuals by spatial data analysis.

Method: In the study, the spatial dependence of the life satisfaction levels of individuals in 26 subregions of Turkey was investigated by spatial data analysis for 2013. The life satisfaction survey published by the Turkish Statistical Institute (TUIK) was conducted at the provincial level in only 2013. Therefore, the analysis was carried out for 2013. For the variables included in the analysis, 2013 TÜİK and Social Security Institution (SGK) data were used. According to the test results Spatial Autoregressive Model (SAR) one of the spatial regression models was determined as the most suitable model for the study.

Findings: According to the SAR model result, the life satisfaction level of individuals spreads among the border neighboring regions. In addition, while the average daily income and internal migration of the region affect the life satisfaction level of individuals positively; the unemployment rate, college and faculty graduates, crimes against property and violent crimes affect negatively. Again, according to the SAR model result, per capita gross domestic product and consumer price index have no effect on the life satisfaction of individuals.

* Assist. Prof, Hitit University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Labor Economics and Industrial Relations Department; ozlemdundar@hitit.edu.tr

** Assoc. Prof., , Hitit University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Labor Economics and Industrial Relations Department; yavuzkaganyasim@hitit.edu.tr

Received : May 20, 2022

Accepted: August 19, 2022

Type : Research

Implications: *It can be accepted that the high level of life satisfaction of individuals in a country is an indicator of the socioeconomic development of the country. For this reason, it is important to determine the socioeconomic factors that affect the life satisfaction of individuals. The fact that the level of life satisfaction of individuals in a country spread in border neighboring regions reveals the importance of eliminating socioeconomic differences between regions.*

Originality: *In studies on the subject, mostly logit and probit models and fixed effect panel data models were used as analysis methods. No studies using the spatial data analysis method were found. Again, there were not many studies that included crime types and migration rates of regions as independent variables in the analysis. No studies were found in which these variables were investigated for Turkey. For these reasons, it is thought that the study creates originality.*

Keywords: *Individuals' life satisfaction level, socioeconomic factors, spatial data analysis, spatial autoregressive model.*

Giriş

İktisat biliminde sınırsız ihtiyaçların kıt kaynaklarla karşılanması yolları aranarak toplumsal refahın sağlanması amaçlanır. Bir ülkede refah düzeyinin yüksek olması, hükümetler tarafından uygulanan politikalara bağlıdır. Bu nedenle tüm ülkelerde hükümetler tarafından bireylerin yaşam memnuniyet düzeylerinin belirlenmesine yönelik araştırmalar yapılmaktadır. Türkiye’de de 2003 yılı itibariyle bireylerin yaşam memnuniyetini belirlemeye yönelik Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından “Yaşam Memnuniyet Araştırması” yapılmaktadır. Hükümetlerin bireylerin yaşam memnuniyet düzeyi hakkında bilgi sahibi olmasının, ülke refahını sağlamada uygulayacakları politikaların belirlenmesinde etkisi olacak, böylece etkin politikalar uygulanabilecektir. Bu nedenle bireylerin yaşam memnuniyet düzeyine etki eden sosyoekonomik faktörlerin araştırıldığı çalışmalar önem arz etmektedir. Hükümetler bu çalışmalarda ulaşılan sonuçları dikkate alarak bireylerin yaşam memnuniyetinin dolayısıyla ülke refahının sağlanmasına yönelik politikalar belirleyecektir. Türkiye’de sosyoekonomik gelişmişlik yönünden belirgin bölgesel farklılıkların olması, bölgesel düzeyde bireylerin yaşam memnuniyet düzeylerinin araştırılmasının önemini en büyük göstergesidir. TÜİK tarafından il düzeyinde 2013 yılında “Yaşam Memnuniyet Araştırması” gerçekleştirilmiş, 2013 yılından sonra il düzeyinde söz konusu araştırmaların yapılmasına devam edilmemiştir. Bu çalışmanın 2013 yılı için 26 alt bölge kapsamında bireylerin yaşam memnuniyet düzeylerinin mekânsal bağımlılığı ve bireylerin yaşam memnuniyetine sosyoekonomik faktörlerin etkisinin araştırılmasıyla bölgesel düzeyde ulaşılan sonuçlara dikkat çekerek, il düzeyinde gerçekleştirilecek yaşam memnuniyet araştırmalarının önemini ortaya koyacağı düşünülmektedir.

Bir ülkenin sosyoekonomik yönden geri kalmış bölgelerinde yüksek işsizlik ve enflasyon oranları ile düşük ücret ve kişi başına gayri safi yurt içi hasıla gibi ekonomik sorunların yanı sıra eğitim, sağlık ve güvenlik gibi sorunlarla da karşılaşabilmektedir. Geri kalmış bölgelerde çoğu suç türünün işlenme nedeninin ve yüksek okul ve fakülte mezunu bireylerin iş bulamama nedeninin kötü ekonomik koşullar olduğu düşünüldüğünde bu bölgelerde bireylerin yaşam memnuniyet düzeyine ekonomik faktörlerin etkisinin daha fazla olduğu söylenebilir. Bu durumun sonucunda söz konusu bölgelerden daha gelişmiş bölgelere göç olması, göç alan bölgelerdeki bireylerin yaşam memnuniyet düzeyinin diğer bölgelere kıyasla daha yüksek olması beklenmektedir.

Yazında sosyoekonomik faktörlerin bireylerin yaşam memnuniyetine etkisinin araştırıldığı çalışmalarda çoğunlukla işsizlik, enflasyon, kişi başına gayri safi yurt içi hasıla gibi ekonomik değişkenler ile demografik değişkenler ağırlıklı olarak kullanılmıştır. Çalışmanın yazın araştırması başlığında yer verilen konuyla ilgili yapılmış çalışmalarda analiz yöntemi olarak çoğunlukla lojit ve probit modeller ve sabit etkili panel veri modelleri gibi yöntemler

kullanıldığı görülmüş, mekânsal veri analiz yöntemi uygulayan çalışmaya rastlanmamıştır. Suç türlerinin bireylerin yaşam memnuniyetine etkisinin araştırıldığı çalışmalar çok fazla olmamakla birlikte bölgelerin aldığı göçün bireylerin yaşam memnuniyetine etkisinin araştırıldığı çalışmalara da pek rastlanmamıştır. Oysaki yukarıda da değinildiği gibi bölgeler arasındaki sosyoekonomik yönden gelişmişlik farkı bölgeler arasında göçe neden olmakta, göç alan bölgelerin göç veren bölgelere göre nispeten daha iyi sosyoekonomik koşullara sahip olması, göç alan bölgelerde bireylerin yaşam memnuniyet düzeyinin daha yüksek olmasına neden olabileceği beklenmektedir. Bölgesel gelişmişlik farkının yol açtığı başlıca sorunlardan biri olan göçün bireylerin yaşam memnuniyetine etkisinin araştırılması önem oluşturmaktadır. Bu nedenlerle çalışmanın yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışmada öncelikle yaşam memnuniyetiyle ilgili kavramsal çerçeveye kısaca değinilerek, izleyen aşamada ikinci başlıkta konuyla ilgili yapılan çalışmalara yer verilecektir. Bir sonraki başlık altında analizde kullanılan veri seti ve mekânsal analiz yöntemi açıklanacaktır. Son olarak analizde ulaşılan bulgular yorumlanarak, sonuca ilişkin değerlendirmeler yapılacaktır.

Kavramsal Çerçeve

Toplumsal refahın ekonomik göstergeler dışında mutluluk, yaşam memnuniyeti ve öznel iyi oluş çerçevesinde ölçülebileceği görüşü, bu alanda yapılan çalışmalara temel oluşturmuştur. Toplumsal refahın en önemli göstergesi olan kişi başına gayri safi yurt içi hasıla nesnel ve ölçülebilir olmasına rağmen yaşam memnuniyeti, mutluluk ve öznel iyi oluşun ölçülebilirliği tartışılmaktadır.

Mutluluğun ölçümünün yapılabilirliği konusunda iktisat teorisinde çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Ana akım iktisatta mutluluk ölçülemeyen bir kavram olarak görülürken, fayda ölçülebilme durumuna göre değerlendirilmiştir. Fayda, davranışsal iktisatta çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. Kahneman'ın görüşlerinin bulunduğu fayda teorilerine göre karar faydası, alınan kararda sonucun ağırlığıyken, deneyimlenen fayda anlık fayda ve anımsanan faydadan oluşmaktadır. Anlık fayda gerçek zamanı, anımsanan fayda geçmişin bir bölümünü ifade etmektedir. Yapılan deneylerle deneyimlenen faydanın ölçülebilir olduğu ve bireylerin mutluluğunun ölçümünde anımsanan faydanın önemi belirlenmiştir. Kahneman mutluluğun deneyimlenen fayda ya da anımsanan fayda kaynaklı olma durumunun ölçülerek belirlenmesi gerektiğini ileri sürmüş, geleneksel iktisattaki fayda kavramı yerine mutluluk kavramının önemine vurgu yapmıştır (Kamilçelebi, 2012, s. 63-64).

Mutluluk çeşitli bilim dallarınca araştırılmıştır. İktisat biliminde mutlulukla ilgili Easterlin (1974) tarafından yapılan çalışmada gelir seviyesi ile mutluluk seviyesi arasındaki ilişki, 1946-1970 dönemine ait 30 anket verisi

kullanılarak 19 gelişmiş ve gelişmekte olan ülke (Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkeleri) için araştırılmıştır. Ülke içerisinde yüksek statülü grupların ortalama olarak düşük statülü gruplardan daha mutlu oldukları dolayısıyla bireylerin gelir düzeyi ile mutluluk seviyeleri arasında pozitif yönde ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada söz konusu dönemde ülkeler arasında gelirle mutluluk arasında pozitif yönde bir ilişki olup olmadığı belirsizdir. Yüksek gelirli ülkelerdeki mutluluk seviyesinin düşük gelirli ülkelerdeki mutluluk seviyesiyle aynı düzeyde olduğu belirlenmiştir (Easterlin, 1974, s. 118). Çalışmada ulaşılan sonuçlar arasında tutarsızlık bulunmakta, bu urum yazında “Easterlin Paradoksu” olarak ifade edilmektedir.

Mikroekonometrik mutluluk denklemi standart bir biçime sahiptir ve aşağıda denklem 1’de gibi ifade edilmektedir. Aşağıdaki denklem 1’de i birey sayısını, t zamanı göstermektedir. Buna göre W , t zamanda i bireyinin yaşam memnuniyet düzeyini, X vektörü, sosyoekonomik ve sosyodemografik faktörleri, ε gözlenemeyen faktörleri ve ölçümden kaynaklanan hataları içeren hata terimini göstermektedir (Graham, 2005, s. 45).

$$W = \alpha + \beta X_{it} + \varepsilon_{it} \quad (1)$$

Denklem 1’de görüldüğü üzere sosyoekonomik ve sosyodemografik değişkenlerin bireylerin yaşam memnuniyetine etkisi bulunmaktadır. Bu nedenle sadece gelir düzeyinin bireyin yaşam memnuniyetine etkisini araştırmak, toplumsal refahın sağlanmasında etkisi olabilecek diğer faktörlerin tespitini engelleyecektir.

Mutluluk ekonomisi, refahın gelir temelli ölçümlerinin yerine geçme iddiasında değildir, mutluluk ekonomisinde bu ölçümlerin daha geniş refah ölçütleriyle tamamlanması amaçlanmaktadır. Bu da ülkelerde yapılan büyük ölçekli çalışmalar olan kendi refahlarını değerlendirmeleri istenen yüz binlerce bireyle yapılan anketler yoluyla gerçekleştirilebilir. Anketler aracılığıyla refahı etkileyen birçok faktörle (gelirin yanı sıra istihdam durumu, evlilik, sağlık, güvenlik vb) ilgili bilgi edinilmektedir (Graham, 2005, s. 43). Çünkü bireylerin yaşamda tercihleri değişkenlik gösterebilmektedir. Bir birey kazancı düşük olan ancak daha değerli ve faydalı gördüğü bir işi tercih edebilmektedir (Graham, 2005, s. 42). Bu tercih ülkelerin ya da bölgelerin sosyoekonomik yapısına göre değişkenlik gösterebilecektir. Sosyoekonomik yönden gelişmemiş ülke ya da bölgelerde enflasyon oranı yüksek olduğu takdirde bireyler kazancı düşük bir işi kazancı yüksek olan bir işe tercih etmeyebilecektir. Bu ülkelerde bireylerin iş bulmaları zor olduğundan böyle bir tercih bile yapamayabileceklerdir. Bu çalışmada gelir dışındaki sosyoekonomik değişkenlere analizde yer verilerek bireylerin yaşam memnuniyetini etkileyen sosyoekonomik faktörlerin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Mutluluk, yaşam memnuniyeti ve öznel iyi oluş kavramları arasında küçük farklılıklar bulunmakta, öznel iyi oluş kavramı diğer kavramları kapsamaktadır. Mutluluk kavramını Aristoteles ve Nietzsche “bireylerin nihai amacı”, Jeremy Bentham “zevk ve acıların toplamı” olarak tanımlamıştır. Ayrıca “bireylerin tatmin duygusuna sahip oldukları bir ruh hali” şeklinde de tanımlanmıştır (Kasmaoui ve Bourhaba, 2017, s. 2; Veenhoven, 2004, s. 1; Leiter, 1997, s. 273; Diener, 1994, s. 103). Yaşam memnuniyeti kavramındaki memnuniyet kelimesi, latince bir kelimedir. Kelime anlamı “yapmak, yeterli derecede yapmak” olarak verilmektedir. Yaşam memnuniyeti kavramı ise bireyin yaşamından tatmin olması veya kabul etmesi, yaşamdan beklentilerinin ve ihtiyaçlarının karşılanmış olması anlamına gelmektedir. Bireylerin yaşam kalitelerine yönelik öznel değerlendirmeleri içermektedir. Bu nedenle yaşam memnuniyeti yargıları geniş bir bilişsel bileşene sahiptir (Sousa ve Lyubomirsky, 2001, s. 3). Bu durumda bireylerin beklentilerinin karşılanması nedeniyle yaşamlarından memnuniyet duymaları sonucunda hissettikleri duygunun mutluluk olduğu söylenebilir. İki kavramın birbiriyle ilişkili olduğu, mutluluğun bireylerin yaşamından memnun olmaları neticesinde ortaya çıktığı düşünülebilir. Çünkü beklentiler karşılanmadan mutluluk oluşmamaktadır.

Öznel iyi oluş kavramı bilişsel olarak ifade edilen yaşam memnuniyeti ve duygusal olarak ifade edilen mutluluk kavramlarını kapsayan daha geniş kavramdır. Bu nedenle yaşam memnuniyeti ve mutluluk kavramlarından çok farklı olduğu söylenemez. “Bireylerin yaşam tatmininin ve olumlu duygularının olması ve olumsuz duygularının olmaması durumu” olarak tanımlanmıştır (Alexandrova, 2005, s. 302). Öznel iyi oluşun üç temel özelliği bulunmaktadır. Bu özellikler öznel ve bireyin deneyimlerine dayanması, pozitif ölçümler içermesi, bu ölçümlerin bireyin yaşamını tüm yönleriyle ele alması şeklindedir (Diener, 1984, s. 543-544).

Yazın Araştırması

Yaşam memnuniyeti, öznel iyi oluş ve mutluluğu etkileyen sosyoekonomik faktörlerin araştırıldığı çalışmalara aşağıda Tablo 1’de (çalışmanın yazar/yazarları ve yılı, analiz yöntemi, analiz dönemi, analiz yapılan ülke/ülkeler, analizdeki bağımsız değişkenler ve analiz sonucu kapsamında) yer verilmiştir. Tablo 1’deki söz konusu çalışmalar incelendiğinde mekânsal veri analiz yönteminin uygulanmadığı görülmüştür. Çalışmalarda kullanılan bağımsız değişkenler incelendiğinde sadece Grimes ve Wesselbaum (2019) tarafından yapılan çalışmada göçmenlerin mutlu oldukları ülkelere göç etme olasılıklarının araştırıldığı görülmüştür. Bu çalışmada söz konusu çalışmadan farklı olarak bölgelerin göç alma oranı kullanılarak, iç göçün yaşam memnuniyetine etkisi araştırılmıştır. Çalışma analiz yöntemi ve kullanılan bağımsız değişkenler açısından diğer çalışmalardan farklılık oluşturmaktadır.

Tablo 1: Yaşam Memnuniyeti İle İlgili Yapılmış Çalışmalar

Yazar/ Yazarlar ve Yıl	Yöntem ve Dönem	Ülke/ Ülkeler	Bağımsız Değişkenler	Sonuç
Aksoy ve Taşkaya (2020)	Regresyon Analizi 2017 yılı	142 ülke	Kişi Başına Gayri Safi Yurtiçi Hasıla, İşsizlik, Enflasyon ve Hükümet Harcamaları	Bireylerin mutluluk düzeyi ile kişi başına gayri safi yurtiçi hasılının pozitif yönde, işsizlik ve enflasyon oranlarının ise negatif yönde ilişkisinin olduğu sonucuna ulaşmıştır. Hükümet harcamalarının ise mutluluk düzeyi ile ilişkisi olmadığı belirlenmiştir.
Lee, Kim, Rodgers ve Subramanian (2020)	Çok Düzeyli Varyans Analizi 2010-2014 dönemi	60 ülke	Ulusal Gelir	Ulusal gelirle yaşam memnuniyeti arasında pozitif yönde ilişki olduğu, orta gelirli ve yüksek gelirli ülkelerin düşük gelirli ülkelere göre daha yüksek yaşam memnuniyetine sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır.
Nordheim ve Martinussen (2020)	Sabit Etkili Panel Veri Yöntemi 1980-2012 dönemi	Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) Üyesi Ülkeler	Sosyal Harcamalar ve İşsizlik	Sosyal harcamalarla özel iyi oluş arasında ilişki olmadığı, işsizlikle yaşam memnuniyeti arasında ise negatif yönde ilişki olduğu

Olson, Martin ve Connell (2020)	Lojistik Regresyon Analizi	Pensilvanya	Suç Sapmalı Davranış	sonucuna ulaşılmıştır. Bireylerin yaşam memnuniyetiyle suç ve sapmalı davranışa yönelme arasında negatif yönde ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
	2020 yılı			
Sevgi ve Başol (2020)	Yapısal Eşitlik Modeli	Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü Üyesi Ülkeler	Endüstri İlişkileri Sistemi Kişi Başına Gayri Safi Yurt İçi Hasıla	Endüstri ilişkileri sistemi ve kişi başına gayri safi yurt içi hasılanın yaşam kalitesine pozitif yönde etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
	2017 yılı			
Grimes ve Wesselbau (2019)	Sabit Etkili Panel Veri Yöntemi	102 menşe ülke ve 14 hedef ülke	Göçmenler	Göçmenlerin mutsuz gördükleri ülkeden mutlu gördükleri ülkeye doğru göç etme olasılıklarının yüksek olduğu, bu durumda ülke göç alıyorsa mutluluk düzeyinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır
	2006-2013 dönemi			
Aysan (2019)	Welch-Anova Analizi	28 Avrupa Birliği Üyesi Ülke ve Avrupa Birliği'ne Aday 6 Ülke	Sosyal Politika Uygulamaları	Sosyal politika uygulamalarıyla öznel iyi oluş arasında pozitif ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
	2012 yılı			
Başol (2018)	Yapısal Eşitlik Modeli	Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü Üyesi Ülkeler	Sağlık ve İş Kalitesi	Bireylerin yaşam memnuniyetini sağlığın ve pozitif iş kalitesinin pozitif yönde etkilediğini, gelir ve negatif iş kalitesinin ise negatif yönde
	2016 yılı			

Krulichová (2018)	Hiyerarşik Sıradan En Küçük Kareler	Çekya	Suç Korkusu	etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Suç korkusunun yaşam memnuniyeti ve mutluluğa negatif yönde etkisi olduğu sonucuna ulaşmıştır.
Kasmaoui ve Bourhaba (2017)	Sabit Etkili Panel Veri Yöntemi ve Sistem Genelleştirilmiş Momentler Yöntemi	132 Ülke	Kamu Harcamaları	Kamu harcamalarıyla mutluluk arasında pozitif yönde ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır.
Welsch ve Kühling (2016)	En Küçük Kareler ve Sıralı Probit Maksimum Olabilirlik	Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü Üyesi 25 Ülke	Gayri Safi Yurt İçi Hasıla, Enflasyon ve İşsizlik	Bireylerin yaşam memnuniyetini işsizlik ve enflasyonun negatif yönde, Gayri Safi Yurt İçi Hasılanın ise pozitif yönde etkilediği sonucuna ulaşmıştır.
Krekel ve Poprawe (2014)	Sabit Etkili Panel Veri Yöntemi	Almanya	Şiddet Suçları Malvarlığına Karşı İşlenen Suçlar	Şiddet suçlarının yaşam memnuniyetine negatif yönde etkisi bulunurken, malvarlığına karşı işlenen suçların yaşam memnuniyetine etkisi olmadığı sonucuna ulaşmıştır.
Ambrey, Fleming ve Manning	Sabit Etkili Panel Veri Analizi	Avustralya	Malvarlığına Karşı İşlenen Suçlar	Malvarlığına karşı işlenen suçların bireyi yaşam

(2013)	2002-2010 dönemi			memnuniyetini negatif yönde etkilediği sonucuna ulaşmıştır.
Hanslmaier (2013)	Doğrusal Çoklu Regresyon Analiz 2010 Yılı	Almanya	Suç Mağdurları, Suç Korkusu ve Suç Oranları	Suç mağdurları ve suç korkusunun yaşam memnuniyetini azalttığı, ilçe suç oranlarının yaşam memnuniyetine etkisi olmadığı sonucuna ulaşmıştır.
Proto ve Rustichini (2013)	Sıralı Probit Analizi 2013 yılı	14 Avrupa Birliği Ülkesi	Gayri Safi Yurt İçi Hasıla	Gayri Safi Yurt İçi Hasıla ile yaşam memnuniyeti arasında düşük gelirli ülkelerde pozitif, yüksek gelirli ülkelerde negatif yönlü ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır.
Boarini, Comola, Smith, Manchin ve Keulenaer (2012)	Regresyon Analizi 2012 yılı	Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü Üyesi 34 Ülke	Hanehalkı Geliri, İşsizlik, Eğitim, Sağlık Durumu, Çocuk Sahibi Olma, Tek Başına Güvende Yürüyebilme, Temiz Hava	Bireylerin yaşam memnuniyetini hanehalkının geliri, eğitim seviyesi, tek başına güvende yürüyebilme, temiz hava ve çocuk sahibi olmamanın pozitif yönde, işsizliğin ve sağlık sorunlarının ise negatif yönde etkilediği sonucuna ulaşmıştır.
Timofeyev ve Timofeyeva (2012)	Korelasyon Analizi 1990 yılı 2000 yılı	Seçilmiş 23 Ülke	Sosyal Politikalar	Sosyal politikaların tek başına mutluluğu etkilemediği

	2005 yılı			sonucuna ulaşılmıştır.
Degutis, Urbonavičius ve Gaižutis (2010)	Korelasyon ve Regresyon Analizi	Avrupa Birliği Ülkeleri	Gayri Safi Yurt İçi Hasıla	Gayri Safi Yurt İçi Hasılanın yaşam memnuniyeti pozitif yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.
	2000-2009 dönemi			
Cohen (2007)	Sıralı Probit Regresyon Analizi	Amerika Birleşik Devletleri	İşsizlik, Şiddet Suçları ve Hırsızlık	İşsizlik, hırsızlık ve şiddet suçlarının yaşam memnuniyetine negatif yönde etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
	1993 yılı 1994 yılı 1996 yılı 1998 yılı 2000 yılı 2002 yılı 2004 yılı			
Sanfey ve Teksöz (2007)	İki Yönlü Sabit Etkiler Yöntemi	Geçiş Ekonomileri ve Diğer Bazı Ülkeler	Kişi Başına Düşen Gelir, Gini	Geçiş ekonomilerinde bireylerin yaşam memnuniyetini kişi başına düşen gelirin pozitif yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Gini katsayısıyla yaşam memnuniyeti arasında negatif yönde ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
	1999-2002 dönemi			
Di Tella, MacCulloch ve Oswald (2003)	Sıralı Probit Regresyon Analizi	12 Avrupa Ülkesi	İşsizlik, Enflasyon, Kişi Başına Gayri Safi Yurt İçi Hasıla	Mutluluğu işsizlik ve enflasyonun negatif yönde kişi başına gayri safi yurt içi hasılanın ise pozitif yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.
	1975-1992 dönemi 1972-1994 dönemi	Amerika Birleşik Devletleri		
Fuentes ve Rojas (2001)	Regresyon Analizi	Meksika	Gelir	Öznel iyi oluşun gelire ilişkili olmadığı

	2001 yılı			sonucuna ulaşmıştır
Adams ve Serpe (2000)	Çoklu Regresyon Analizi	Amerika Birleşik Devletleri'nin Kaliforniya eyaletindeki Los Angeles İli	Sosyal Bütünleşme, Suç Korkusu	Sosyal bütünleşmenin suç korkusunu azaltarak yaşam memnuniyetini arttırdığı sonucuna ulaşmıştır. Suç korkusunun ise yaşam memnuniyetini azalttığı sonucuna ulaşmıştır.
Witter, Okun, Stock ve Haring (1984)	Meta Analiz Yöntemi	Amerika Birleşik Devletleri	Örgün Eğitim	Örgün eğitimin öznel iyi oluşuyla pozitif yönde ilişkili olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Veri Seti ve Yöntem

Türkiye’de 26 alt bölge içerisinde sınır komşusu olan bölgeler arasında bireylerin yaşam memnuniyet düzeyinin yayılım gösterip göstermediğinin ve sosyoekonomik faktörlerin bireylerin yaşam memnuniyet düzeyine etkisinin 2013 yılı için mekânsal veri yöntemiyle belirlenmesi amaçlanmıştır. Bir başka ifadeyle analizde bireylerin yaşam memnuniyet düzeyinin mekânsal bağımlılığı araştırılmıştır. Analizde bireylerin mutluluk düzeyini gösteren yaşam memnuniyeti bağımlı değişken olarak kullanılmıştır. Bireylerin yaşam memnuniyetini etkileyen sosyoekonomik faktörler; otalama günlük kazanç, işsizlik oranı, tüketici fiyat endeksi (TÜFE), kişi başına gayri safi yurt içi hasıla, malvarlığına karşı işlenen suçlar (hırsızlık, dolandırıcılık, yağma ve mala zarar verme suçları), şiddet suçları (cinayet, yaralama silahlı ve bıçaklı suçlar), bölgelerin aldığı göç ve yüksekokul ve fakülte mezunları olarak, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ve Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) mevcut veri seti temelinde belirlenmiştir. Söz konusu değişkenler analizde bağımsız değişken olarak yer almıştır. İşsizlik değişkeninin il düzeyinde verisi olmaması nedeniyle analizde TÜİK ikinci düzey İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması (26 alt bölge) temelinde veri seti oluşturulmuştur. TÜİK yaşam memnuniyeti anketinin il düzeyinde sadece 2013 yılında yapılmış olması nedeniyle 2013 yılı yaşam memnuniyeti (mutluluk düzeyi) il düzeyindeki veriler bölgesel hale getirilerek (-26 alt bölge- ikinci düzey İBBS) kullanılmıştır. 2013 yılı yaşam memnuniyeti anket verilerinden çok mutlu ve mutlu olduklarını bildiren bireylerin TÜİK tarafından verilen yüzdelik oranları kullanılmıştır. Yaşam memnuniyeti il düzeyinde 2013 yılı verisi

olması nedeniyle bağımsız değişkenlerin de 2013 yılına ait verilerine analizde yer verilmiştir. Analizde ulaşılan bulgular Stata 16 paket programıyla elde edilmiştir.

Mekânsal ekonometri, yatay kesit verilerde (belirli bir yılda ülke, bölge ya da illere ait veri) mekanlar arasındaki ilişki yok sayıldığında ekonometrik analiz sonuçlarının sapmalı ve tutarsız olabilme durumuna karşı geliştirilmiştir (Anselin, 1988, s. 7-15; LeSage ve Pace, 2009, s. 1). İlerleyen zamanlarda panel verilere (belirli bir dönemde bölge ya da illere ait veriler) de uygulanmıştır. Yatay kesit ve panel verilere uygulanan regresyon analizlerinde mekanlar arasındaki ilişkinin görüldüğü bilim dalı olarak bilinen mekânsal ekonometri, mekânsal bağımlılık (otokorelasyon) ve mekânsal değişkenlikten (heterojen) oluşan mekânsal etki kavramını kapsamaktadır (Anselin, 2001, s. 311). Konumlara ait değerlerin benzeşmesi mekânsal bağımlılık, sabit olmayan hata varyansındaki veya model katsayılarındaki yapısal istikrarsızlık mekânsal heterojenlik olarak bilinmektedir (Anselin ve Bera, 1998, s. 241).

Mekânsal ekonometrik yöntemde ağırlık matrisi ortak sınır ya da konumların mesafesi çerçevesinde oluşturularak, komşuluk ilişkisi gösterilmektedir. Analizde “her şeyin başka her şeyle ilişkili olduğu, yakın şeylerin ise, uzak şeylere göre birbiriyle daha ilişkili olduğu” şeklinde coğrafyanın temel yasasını açıklayan Waldo Tobler’in (1970, s. 237) görüşü temelinde ağırlık matrisi, ortak sınırı olan bölgeler temelinde oluşturulmuştur. Ortak sınır fiziksel olarak birbirine yakın iki bölgeyi ifade etmektedir. Buna göre oluşturulan ağırlık matrisiyle mekânsal regresyon modelleri tahmin edilmektedir (Ord, 1975, s. 120). Çeşitli mekânsal regresyon modelleri olmakla birlikte yazında yaygın olarak kullanılan mekânsal regresyon modellerinin Mekânsal Gecikmeli Model veya Mekânsal Otoregresif Model (Spatial Autoregressive Model -SAR-) ile Mekânsal Hata Modeli (Spatial Error Model -SEM-) olduğu söylenebilir. SAR modeli mekânsal gecikmeli bağımlı değişkeni içerirken, SEM modeli hata teriminde mekânsal otoregresif süreci içermektedir (Elhorst, 2003, s. 245). Bu mekânsal regresyon modelleri dışında Mekânsal Regresyon Model (Spatial Durbin Model-SDM-) gibi yöntemlerde bulunmaktadır. Analizde mekânsal yöntem yatay kesit verilere uygulandığından bu başlık altında mekânsal panel veri modellerine değinilmemiştir.

Analiz Sonuçları

Bireylerin yaşam memnuniyet düzeylerinin mekânsal bağımlılığı olabilirlik oran (Likelihood Ratio -LR-) testiyle mekânsal regresyon modelleri (SAR, SEM ve SDM) için araştırılmıştır. SAR ve SDM modellerinde mekansan katsayı rho (SAR modelinde (0.020) ve SDM modelinde (0.000)) anlamlıdır. Ancak SDM modelinde rho katsayısının işareti negatiftir. SDM modeline göre bireylerin yaşam memnuniyet düzeyinin mekânsal bağımlılığı negatif yöndedir. Bir başka ifadeyle bir bölgede bireylerin yaşam memnuniyet düzeyi

arttığında bu bölgeye sınır komşusu olan diğer bölgelerde yaşam memnuniyet düzeyi azalmaktadır. Bu durum sınır komşu bölgelerin sosyoekonomik yönden benzer oldukları göz önüne alındığında beklenen bir durum değildir. Ayrıca SDM modelinde bazı bağımsız değişkenlerin katsayı işaretleri SAR ve SEM modellerinden farklı olarak beklenen yönde olmamakla birlikte, çoğu bağımsız değişken sınır komşusu bölgelerde bireylerin yaşam memnuniyet düzeyine etkisinde anlamsızlaşmıştır. Bu nedenlerle SDM modeli çalışma için uygun bir model olarak görülmemiştir. SEM modelinde mekânsal katsayı lambda (0.053) anlamlılık seviyesindedir. Yazında kabul edilen 0.05 anlamlılık seviyesine çok yakın bir değerde olduğundan anlamlı kabul edilebilir. Ancak SAR modelinin, mekânsal katsayı rho'nun anlamlılık seviyesinin (0.020) olması nedeniyle SEM modeline göre çalışma için daha uygun bir model olduğu kabul edilmiştir. SAR ve SRM modellerinde mekânsal katsayıların anlamlı olması yanında bağımsız değişkenlerin katsayılarının işareti ve anlamlılığı da aynı yödedir. Bu durum mekânsal etkilerin güçlü olduğunu göstermekte ve mekânsal analiz yönteminin çalışma için geçerliliğini desteklemektedir.

Analiz sonuçlarının yer aldığı Tablo 2'de değişkenler yer kaplamaması nedeniyle kısaltılarak verilmiştir. Katsayıların yorumlanmasının kolay olması açısından model tam logaritmik olarak oluşturulmuştur. Tablo 2'de yer alan değişkenlerin önündeki "ln" simgesi modelin logaritmik olarak oluşturulduğunu ifade etmektedir. Buna göre bireylerin yaşam memnuniyet düzeyi lnyaşmemnun, ortalama günlük kazanç lnortkazanç, işsizlik oranı lnışsiz, tüketici fiyat endeksi lntüfe, kişi başına gayri safi yurtiçi hasıla lnkbgsyih, malvarlığına karşı işlenen suçlar lnmalvarsuc, şiddetsuçları lnşiddetsuç ve bölgenin aldığı göç lnalgöç olarak kısaltılmıştır.

SAR modeli çalışma için en uygun model olduğundan Tablo 2'de SAR modeli analiz sonuçlarına yer ver verilmiştir. Çalışmanın sonunda ek'ler de SEM ve SDM modellerinin sonuçlarına da yer verilmiştir. Tablo 2'de SAR modeli sonuçlarından görüldüğü üzere mekânsal katsayı (rho) pozitif işaretli olduğundan bireylerin yaşam memnuniyet düzeyi sınır komşusu bölgeler arasında yayılım göstermektedir. Bir başka ifadeyle bir bölgede bireylerin yaşam memnuniyet düzeyindeki artış bu bölgeye sınır komşusu olan diğer bölgelerdeki bireylerin yaşam memnuniyet düzeyinde artış oluşturacaktır. Böylece bireylerin yaşamlarından memnun olma düzeyi sınır komşu olan bölgeler arasında yayılım göstermiş olacaktır. Yine Tablo 2 SAR model sonuçlarında Moran MI ve Getis Ords GO test sonuçlarının 0.05 seviyesinde anlamlı olması hata terimleri arasında otokorelasyonun olduğunu göstermektedir. Bu test sonuçlarına göre de modelde mekânsal bağımlılığın olduğu kabul edilmektedir.

Bireylerin yaşam memnuniyet düzeyini ortalama günlük kazanç ve bölgenin aldığı göç pozitif yönde etkilerken, işsizlik oranı, yüksekokul ve fakülte mezunları, malvarlığına karşı işlenen suçlar ve şiddet suçları negatif

yönde etkilemektedir. Kişi başına gayri safi yurt içi hasıla ve tüketici fiyat endeksinin bireylerin yaşam memnuniyet düzeyine etkisi bulunmamaktadır. Analiz sonuçlarının genel olarak Türkiye için beklentilere uygun olduğu söylenebilir. Ayrıca yazında hem Türkiye hem de diğer ülkeler için yapılmış çalışmalar incelendiğinde çoğunda (bireylerin yaşam memnuniyet düzeyini işsizlik oranı ve suçların negatif yönde, gelir düzeyinin pozitif yönde etkilediği gibi) bu çalışmada ulaşılan sonuçlarla aynı yönde sonuçlara ulaşan çalışmalar bulunduğu görülmüştür. Ancak Türkiye için bölgelerin aldığı göçün bireylerin yaşam memnuniyetine etkisinin araştırıldığı çalışmalara rastlanmamıştır. Ayrıca bir ülkenin diğer ülkelere göç alan bir ülke olmasının ya da bir ülkenin bölge ya da illerinin göç almasının bireylerin yaşam memnuniyet düzeyine etkisinin araştırıldığı çalışmalara da pek rastlanmamıştır. Yalnızca Tablo 1’de yer alan bir çalışmada göçmenlerin mutsuz gördükleri ülkeden mutlu gördükleri ülkeye doğru göç etme olasılıklarının yüksek olduğu, bu durumda ülke göç alıyorsa mutluluk düzeyinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu yönüyle çalışmanın yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Tablo 2: SAR Modeli Sonuçları

Bağımlı Değişken: Bireylerin Yaşam Memnuniyeti (yaşmemnun)	
Değişkenler	Katsayılar
rho	0.0053835 (2.32)**
lnortkazanç	1.017208
β_1	(23.04)***
lnişsiz	-0.1955271
β_2	(-3.31)***
Intüfe	-0.3329467
β_3	(-1.36)
lnkbgisyih	-0.1298404
β_4	(-1.66)
lnmalvarsuç	-0.4938325
β_5	(-4.63)***
lnşiddetsuç	-0.2828582
β_6	(-2.71)***
lnyüfakmez	-0.6547608
β_7	(-4.93)***
Linalgöç	0.505778
β_8	(4.54)***
LR Test SAR vs. OLS (Rho=0): 5.3982 Olasılık Değeri: 0.0202	
Testler	Test İstatistik Değeri
Moran MI	0.0376**

Getis-Ords GO

0.0376**

*** %1, ** %5, * % 10 düzeyinde anlamlılık seviyesini göstermektedir.

Tabloda katsayıların altındaki parantez içerisindeki değerler z tablo değerlerini, test istatistik değerleri olasılık değerlerini göstermektedir.

İyaşmemnun= 0.0053835 + 1.017208 lnortkazanç – 0.1955271 lnışsız – 0.3329467 lntufe – 0.1298404 lnkbgisyih – 0.4938325 lnmalvarsuc – 0.2828582 lnşiddetsuc -0.6547608 lnyukfakmez.

Sonuç ve Öneriler

Analiz sonuçları Türkiye’de bireylerin yaşam memnuniyetini etkileyen en önemli ekonomik faktörün işsizlik ve ortalama günlük kazanç olduğunu göstermektedir. Buna göre işsizlik azaldığında, çalışanların da ortalama günlük kazançlarında artış olduğunda bireylerin yaşam memnuniyet düzeylerinde beklendiği gibi artış olacaktır. Tüketici fiyat endeksinin bireylerin yaşam memnuniyeti üzerinde etkisi olmamasında 2013 yılındaki TÜFE oranlarının günümüzdeki TÜFE oranlarından oldukça düşük oranda olmasının etkisi bulunmaktadır. Kişi başına gayri safi yurt içi hasılanın bölgelere göre farklılık göstermesi ve İstanbul, Ankara, İzmir gibi bazı bölgelerde nispeten yüksek olması nedeniyle kişi başına gayri safi yurt içi hasılanın bireylerin yaşam memnuniyetine etkisinin olmadığı düşünülmektedir. Dünya’da görülen Covid 19 salgınının Türkiye’de de 2018 yılı ortalarından itibaren görülmesiyle ekonomik durumun daha da kötüleştiği dikkate alındığında 2013 yılından itibaren bireylerin yaşam memnuniyetine ekonomik faktörlerin olumsuz yönde olan etkisinin son yıllarda daha da arttığı düşünülebilir. Ağırlıklı olarak ekonomik nedenlerden kaynaklanan malvarlığına karşı işlenen suçların ekonomik koşulların kötüleşmesiyle artış göstermesi, bireylerin yaşam memnuniyet düzeyinde azalış oluşturabilecektir. Şiddet suçlarının ise ağırlıklı olarak ekonomik nedenlerle işlenmediği düşünülse de kötü ekonomik koşulların şiddet suçlarına pozitif yönde etkisi olduğu yönünde çalışmalar yazında mevcuttur. Bu durumda bireylerin can ve mal güvenliğinin tehlikede olması yaşam memnuniyet düzeylerini azaltacak, suç türlerindeki artışa da kötü ekonomik koşullar neden olabilecektir. Yazında çeşitli ülkeler ya da ülke grupları için yapılan çalışmalarda eğitim seviyesi arttıkça bireylerin yaşam memnuniyet düzeyinin arttığı yönünde sonuçlara genellikle ulaşılmış olsa da Türkiye için eğitim seviyesindeki artış bireylerin yaşam memnuniyet düzeyini azaltmaktadır. Bir başka deyişle yüksek okul ve fakülte mezunlarının sayısı artıkça bireylerin yaşam memnuniyet düzeyi beklentinin tersine azalmaktadır. Türkiye’de genç işsizlik oranlarının işsizlik oranlarından daha da yüksek olduğu göz önünde bulundurulduğunda işsizler içerisinde yüksek okul ve fakülte mezunlarının düşük oranda olmadığı düşünülebilir. Ayrıca istihdam edilen yüksek okul ve fakülte mezunlarının ücret seviyelerinin düşük olma olasılığı da dikkate alındığında yüksek okul ve fakülte mezunlarındaki artışın yaşam memnuniyet düzeyini azaltabileceği

kabul edilebilir. Bu yönde bir sonuçla Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde karşılaşılabılır. Türkiye’de göç alan bölgelerin sosyoekonomik yönden gelişmiş, refah seviyesi diğer bölgelere göre yüksek olan bölgeler olduğu temel alındığında bu bölgelerde bireylerin yaşam memnuniyet düzeyinin, her ne kadar göç sonucunda göç alan bölgede bazı sorunlarla karşılaşılsa da, diğer bölgelere kıyasla daha yüksek olduğu kabul edilebilir.

Analiz sonuçları yazında ulaşılan sonuçlarla (Tablo 1’de yer alan çalışmaların sonuçları) desteklenmektedir. Konuyla ilgili Türkiye ve Türkiye dışındaki ülkeler için yapılmış çoğu çalışmada benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Gelirle ilgili değişkenlerin (kişi başına gayri safi yurt içi hasıla, hanehalkı gelir düzeyi, gayri safi yurt içi hasıla gibi) yer aldığı çalışmaların çoğunda bu değişkenlerin bireylerin yaşam memnuniyetini pozitif yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Tablo 1’de yer alan bir çalışmada bireylerin yaşam memnuniyet düzeyine gayri safi yurt içi hasılanın düşük gelir düzeyindeki ülkelerde pozitif, yüksek gelir düzeyindeki ülkelerde negatif yönde etkisi olduğu belirlenmişken, bir çalışmada gelir düzeyinin bireylerin yaşam memnuniyet düzeyine etkisi olmadığı belirlenmiştir. Bu çalışmada gelirle ilgili değişkenler olarak kişi başına gayri safi yurt içi hasıla ve bireylerin ücret düzeyi olarak da nitelendirilebilecek ortalama günlük kazanç değişkenlerine analizde yer verilmiştir. Ortalama günlük kazancın beklenildiği gibi yazınla da uyumlu olarak bireylerin yaşam memnuniyet düzeyini arttırdığı, kişi başına gayri safi yurt içi hasılanın ise, bölgeler arasındaki ekonomik yönden gelişmişlik derecesinin farklılığından dolayı bireylerin yaşam memnuniyetine etkisinin olmadığı görülmüştür. İşsizliğin bireylerin yaşam memnuniyetine etkisi Tablo 1’de yer alan çalışmaların tümünde çalışmada ulaşılan sonuçla aynı doğrultuda negatif yöndedir. Enflasyonun bireylerin yaşam memnuniyetine etkisinin, Tablo 1’de yer alan tüm çalışmalarda negatif yönde olduğu görülmüştür. Ancak çalışmada analiz yılının mevcut veri kapsamında 2013 yılı olması, bu yılda enflasyon oranının içinde bulunduğumuz yıla kıyasla oldukça düşük olması nedeniyle bireylerin yaşam memnuniyetine enflasyonun etkisinin olmadığı yönünde bir sonuçla karşılaşılmış olabileceği düşünülmektedir. Tablo 1’de yer alan suç değişkeninin (malvarlığına karşı işlenen suçlar, şiddet suçları ve suç korkusu gibi) bağımsız değişken olarak yer aldığı çalışmaların biri hariç (bir çalışmada malvarlığına karşı işlenen suçların bireylerin yaşam memnuniyet düzeyini etkilemediği belirlenmiştir) tümünde, suçların bireylerin yaşam memnuniyet düzeyini bu çalışmada ulaşılan sonuçta olduğu gibi negatif yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Tablo 1’de yer alan eğitim seviyesinin bağımsız değişken olarak yer aldığı çalışmalarda eğitim seviyesinin bireylerin yaşam memnuniyetini pozitif yönde etkilediği yönünde sonuca ulaşılmıştır. Çalışmada beklenenin tam tersi yönünde bir sonuca ulaşılmıştır. Türkiye’de genç işsizlik oranlarının işsizlik oranlarından daha yüksek olması, genç işsizler içerisinde yüksekökol ve fakülte mezunlarının da yer alıyor olması nedeniyle eğitim seviyesinin bireylerin yaşam memnuniyetini negatif yönde etkilediği yönünde bir sonuca

ulaşıldığı düşünülmektedir. Türkiye için bölgelerin aldığı göçün bireylerin yaşam memnuniyetine etkisinin araştırıldığı çalışmalara rastlanmamıştır. Tablo 1’de yer alan bir çalışmada “göçmenlerin mutsuz gördükleri ülkeden mutlu gördükleri ülkeye doğru göç etme olasılıklarının yüksek olduğu, bu durumda ülke göç alıyorsa mutluluk düzeyinin yüksek olduğu” sonucuna ulaşıldığı görülmüştür. Bu çalışma dışında ülkenin diğer ülkelerden göç almasının bireylerin yaşam memnuniyet düzeyine etkisinin araştırıldığı çalışmalara da rastlanmamıştır. Bu açıdan çalışmanın özgünlük oluşturarak yazına katkı sağlayacağı kabul edilebilir.

Analiz sonuçları değerlendirildiğinde bireylerin yaşam memnuniyet düzeyinin yüksek olması için öncelikle bölgeler arasındaki sosyoekonomik yönden farklılıkların giderilmesi gerekmektedir. Bölgelerin sosyoekonomik yönden gelişmesi sonucu bu bölgeler göç alan bölge konumunda olacak ve bu bölgelerde bireylerin yaşam memnuniyet düzeyinde artış olacaktır. Bu bölgelerde işsizlik azaldığında, yüksek ücretle çalışma imkânı olduğunda dolayısıyla kötü ekonomik koşullar nedeniyle işlenen suç türlerinde de azalma olacak ve böylece bireylerin yaşam memnuniyetlerinde artış olacaktır. Ekonomik faktörlerin doğrudan ya da dolaylı olarak bireylerin yaşam memnuniyetine etkisi bulunmaktadır. Sosyal faktörlerin bireylerin yaşam memnuniyet düzeyine etkisinde dahi ekonomik faktörlerin etkisi olduğu söylenebilir. Bu nedenle özellikle ekonomik sorunların bölgesel anlamda çözüme kavuşması büyük önem arz etmektedir. Bu kapsamda yaşam memnuniyet araştırmasının il düzeyinde yapılmaya devam edilmesinin bireylerin yaşam memnuniyet düzeyinin bölgesel açıdan ele alınmasını sağlayacak, bölgesel sorunların belirlenmesinde önemli etkisi olacaktır.

Kaynakça

- Adams, R. E. ve Serp, R. T. (2000). Social integration, fear of crime, and life satisfaction. *Sociological Perspectives*, 43(4): 605-629. doi: 10.2307/1389550
- Aksoy, A. ve Taşkaya, S. (2020). Ülkelerin makroekonomik göstergeleri ile mutluluk düzeyleri arasındaki ilişki. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 55(2). doi:10.15659/3.sektor-sosyal-ekonomi.20.05.1337.
- Alexandrova, A. (2005). Subjective well-being and Kahneman’s objective happiness. *Journal of Happiness Studies*, (6): 301-324. doi: 10.1007/s10902-005-7694-x
- Ambrey, C. L., Fleming, C. M. ve Manning, M. (2013). The life satisfaction approach to estimating the cost of crime: An individual’s willingness-to-pay for crime reduction. *Discussion Papers Economics* No. 2013-01: 2-26. doi: 10.1080/00343404.2015.1082030
- Anselin, L. (1988). *Spatial econometrics: Methods and models*. London: Kluwer Academic Publishers.

- Anselin, L. (2001). *Spatial econometrics*. pp. 311-329 in B. H. Baltagi (Ed.) *A companion to theoretical econometrics*. USA: Blackwell publishing. Erişim adresi: https://web.pdx.edu/~crkl/WISE/SEAUG/papers/anselin01_CTE14.pdf
- Anselin, L. ve Bera, A. K. (1998). *Spatial dependence in linear regression models with an introduction to spatial econometrics*. pp. 237-289 in A. Ullah & D. E. A. Giles (Eds.), *Handbook of applied economic statistics*. New York: Marcel Dekker.
- Aysan, Ü. (2019). Avrupa refah rejimleri ve Türkiye’de öznel iyi oluş. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, 39(1): 191-214. doi: <https://doi.org/10.26650/SJ.2019.39.1.002>
- Başol, O. (2018). OECD ülkelerinde yaşam tatmini üzerine bir değerlendirme. *İş, Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 20(3): 67-86. doi: 10.4026/ısguc.466684
- Boarini, R., Comola, M., Smith, C., Manchin, R. ve Keulenaer, F. D. (2012). What makes for a better life? The determinants of subjective well-being in OECD countries: Evidence from the gallup world poll. *OECD Statistics Working Papers*, 2012/03, 2-40. doi: 10.1787/5k9b9ltjm937-en
- Cohen, M. A. (2013). The effect of crime on life satisfaction. *Vanderbilt University Law School Law And Economics*, Working Paper Number 08 -08: 2-34. doi:10.2139/ssrn.1091542
- Degutis, M., Urbonavičius, S. ve Gaižutis, A. (2010). Relation between GDP and life satisfaction in the european union. *Ekonomika*, 89 (1), 9-21. doi: 10.15388/Ekon.2010.0.997
- Diener, E. (1984). Subjective well-being. *Psychological Bulletin*, 95(3), 542-575. doi:10.1037/0033-2909.95.3.542
- Diener, E. (1994). Assessing subjective well-being: progress and opportunities. *Social Indicators Research*, 31(2): 103-157. Erişim adresi: <https://link.springer.com/article/10.1007/BF01207052>
- Di Tella, R., MacCulloch, R. J., ve Oswald, A. J. (2003). The macroeconomics of hapiness. *Review of Economics and Statistics*, 85(4): 809-827. doi: 10.1162/003465303772815745
- Easterlin, R. A. (1974). Does economic growth improve the human lot? Some empirical evidence. *Munich Personal RePEc Archive*, MPRA Paper No. 111773, 89-125. doi: 10.1016/B978-0-12-205050-3.50008-7
- Elhorst, P. J. (2003). Specification and estimation of spatial panel data models. *International Regional Science Review*, 26(3), 244-268. doi: 10.1177/0160017603253791

- Fuentes, N. ve Rojas, M. (2001). Economic theory and subjective well-being: Mexico. *Social Indicators Research*, 53(3): 289–314. doi: 10.1023/A:1007189429153
- Graham, C. (2005). The economics of happiness. *World Economics*, 6(3), 41-55. Erişim adresi: https://www.researchgate.net/publication/237809673_The_Economics_of_Happiness
- Grimes, A. ve Wesselbaum, D. (2019). Moving towards happiness??. *International Migration*, 57(3): 20-40. Erişim adresi: https://motu-www.motu.org.nz/wpapers/18_07.pdf
- Hanslmaier, M. (2013). Crime, fear and subjective well-being: How victimization and street crime affect fear and life satisfaction. *European Journal of Criminology*, 10(5): 515–533. doi: 10.1177/1477370812474545
- Kamilçebe, H. (2012). Davranışsal iktisadın neoklasik iktisat fayda teorilerine eleştirisi ve davranışsal iktisatta fayda-mutluluk ilişkisi. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 4(2), 55-65. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/56714>
- Kasmaoui, K. ve Bourhaba, O. (2017). Happiness and public expenditure: evidence from a panel analysis. *Munich Personal RePEc Archive*. MPRA Paper No. 79339: 1-10. Erişim adresi: <https://hal-univ-pau.archives-ouvertes.fr/hal-02625987/document>
- Krekel, C. ve Poprawe, M. L. (2014). The effect of local crime on well-being: Evidence for Germany. *The German Socio-Economic Panel Study*, 678: 1-22. Erişim adresi: https://www.diw.de/documents/publikationen/73/diw_01.c.478614.d/e/diw_sp0678.pdf
- Krulichová, E. (2018). Life satisfaction and happiness: Discussing the impact of fear of crime and victimization. *Acta Universitatis Carolinae Philosophica et Historica* 2: 23–37. doi: 10.14712/24647055.2018.2
- Lee, S. Y., Kim, R. ve Rodgers, J. ve Subramanian, S. V. (2020). Associations between subjective wellbeing and macroeconomic indicators: An assessment of heterogeneity across 60 countries. *Wellbeing, Space and Society*, 1. doi: 10.1016/j.wss.2020.100011
- Lesage, J. P. ve Pace, K. R. 2009. *Introduction to spatial econometrics*. United States of America: Taylor and Francis Goup CRC Press.
- Leiter, B. (1997). Nietzsche and the morality critics. *Ethics*, 107(2): 250-285. Erişim adresi:

- https://research.utexas.edu/wpcontent/uploads/2015/10/Leiter_Paper.pdf
- Nordheim, O. ve Martinusse, P. E. (2020). Happiness and the role of social protection: How types of social spending affected individuals' life satisfaction in OECD countries, 1980–2012. *Journal of International and Comparative Social Policy*, 36(1): 1-24. doi: 10.1080/21699763.2019.1601586
- Olson, J., Martin, R. L. ve Connell, N. M. (2020). Satisfaction with life and crime: Testing the link. *Psychology, Crime & Law*, doi: 10.1080/1068316X.2020.1849692
- Ord, K. J. (1975). Estimation methods for models of spatial interaction. *Journal of The American Statistical Association*, 70(349), 120-126. doi: 10.1080/01621459.1975.10480272
- Proto, E. ve Rustichini, A. (2013). A reassessment of the relationship between GDP and life satisfaction. *PloS ONE*, 8(11): e79358. doi: 10.1371/journal.pone.0079358
- Sanfey, P. ve Teksoz, U. (2007). Does transition make you happy?. *Economics of Transition*, 15(4), 707-731. Erişim adresi: <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.232.8068&rep=rep1&type=pdf>
- Sevgi, H. ve Başol, O. (2020). Endüstri ilişkilerinin gelişmesinin yaşam kalitesine etkisi: OECD ülkeleri üzerine bir inceleme. *Çalışma ve Toplum*, 3(66): 1541-1556. Erişim adresi: <http://acikerisim.klu.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.11857/1708/1708.pdf?sequence=1>
- Sousa, L. ve Lyubomirsky, S. (2001). *Life satisfaction*. pp. 667-676 in J. Worell (Ed.), *Encyclopedia of women and gender: Sex similarities and differences and the impact of society on gender*. 2, San Diego CA: Academic Press.
- Tobler, W. R. (1970). A computer movie simulating urban growth in the detroit region. *Economic Geography*, 46, 234–240. doi: 10.2307/143141
- Timofeyev, Y. V. ve Timofeyeva, G. V. (2012). Does effective social policy guarantee happiness?. *International Journal of Social, Behavioral, Educational, Economic, Business and Industrial Engineering*, 6(3): 330-337. Erişim adresi: https://www.researchgate.net/publication/255727674_Does_Effective_Social_Policy_Guarantee_Happiness
- TÜİK (2022), Bölgesel İstatistikler, Erişim adresi: <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?locale=tr>

- Veenhoven, R. (2004). *Happiness as an aim in public policy*. pp. 1-31 in A. Linley and S. Joseph (Eds), *The Greatest Happiness Principle, Positive psychology in practice*. USA: John Wiley and Sons. doi: 10.1002/9780470939338.ch39
- Welsch, H. ve Kühling, J. (2016). How has the crisis of 2008–09 affected subjective well-being? Evidence from 25 OECD countries. *Bulletin of Economic Research*, 68(1): 34-54. doi: 10.1111/boer.12042
- Witter, R. A., Okun, M. A., Stock, W. A. ve Haring, M. J. (1984). Education and subjective well-being: A meta-analysis. *Educational Evaluation and Policy*. 6(2), 165-173. doi: 10.3102/01623737006002165

Atıf için:

Dündar, Ö. ve Yasım, Y. K. (2022). Türkiye’de bireylerin yaşam memnuniyetinin sosyoekonomik faktörler kapsamında mekânsal analizi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(2), 289-312. doi: 10.54558/jiss.1147445

Etik Beyanı: Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara uyulduğunu yazarlar beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi’nin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk çalışmanın yazarlarına aittir. İlgili çalışmada Türkiye İstatistik Kurumu verilerinden yararlanılarak mekânsal veri analizinin uygulanması nedeniyle çalışma etik kurul izni gerektirmeyen çalışmalar kapsamındadır.

Yazar Katkıları: “Türkiye’de bireylerin yaşam memnuniyetinin sosyoekonomik faktörler kapsamında mekânsal analizi” başlıklı çalışmada 1. yazarın katkı oranı %50, 2. yazarın katkı oranı %50’dir.

Çıkar Beyanı: Yazarlar arasında çıkar çatışması yoktur.